

תמר רביב

ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים, המשרד להגנת הסביבה

אלון זס"ק

סמנכ"ל משאבי טבע, המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

רביב ת זס"ק א. 2019. היערכות מדינת ישראל לשינוי האקלים. *אקולוגיה וסביבה* 10(4): 19-20.

נתיבי אילון מוצפים בסערה, 2012 | צילום: אפרת ארנון, פיקוויקי, CC BY 2.5

היערכות מדינת ישראל לשינוי האקלים

גיליון חורף 2019 / כרך 10(4) / היערכות למשבר האקלים 5 בינואר, 2020

[בקרה](#)

ביוני 2018 עברה החלטת ממשלה (מס' 4079) להיערכות מדינת ישראל לשינוי האקלים ולקידום תוכנית פעולה לאומית. על פי החלטה זו, ישראל מכירה בשינוי האקלים ובצורך בהיערכות להשפעותיו. בהחלטה נקבע גם כי ישראל תפעל כדי להגביר את המוכנות באמצעות יישום תוכניות פעולה ונקיטת צעדי מדיניות שיקטינו את הסיכון הבריאותי, הסביבתי והכלכלי, ומצד שני יעודדו ניצול הזדמנויות הקשורות לשינוי האקלים והפקת תועלת אפשרית מהן.

החלטה זו של הממשלה מצטרפת להחלטות ממשלה קודמות בנושא שינוי האקלים (מס' 474 משנת 2009, ומס' 1504 משנת 2010) ולמעשה מאמצת את עקרונות המסמך "היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים: המלצות לממשלה לאסטרטגיה ותוכנית פעולה לאומית" שהגיש המשרד להגנת הסביבה לממשלה בדצמבר 2017.^[1]

בעולם ישנה הסכמה גורפת כי פליטות גזי החממה מעשה ידי אדם הן הגורם המרכזי לשינוי האקלים, ושיש לפעול להפחתתם. בדו"ח הפאנל הבין-ממשלתי לשינוי אקלים (IPCC) נקבע שיש לנקוט פעולות הפחתה משמעותיות כדי למנוע עלייה של יותר מ-1.5 מעלות צלזיוס בממוצע עד סוף המאה ה-21.^[2] כמו כן, נקבע כי העשור הקרוב הוא "חלון הזדמנויות" להאט ההתחממות העולמית ולמניעת תרחישים שעלולים להיות הרי אסון עבור האנושות כולה.

עם זאת, יש הכרה בכך שבכל מקרה תהיה השפעה משמעותית של שינוי האקלים, וכבר כעת יש צורך להתמודד עם המציאות המתהווה ולא להמתין להשפעות האפשריות של ההפחתה בפליטת גזי חממה לאטמוספירה. יש לעשות זאת בהיערכות להשלכות ולהשפעות ובנקיטת פעולות שמטרתן הגדלת החוסן של המערכות האקולוגיות, שמירה על איכות חיי בני האדם ומזעור נזקים שעלולים להיגרם עקב אירועי מזג אוויר קיצוניים.

לפי החלטת הממשלה להיערכות לשינוי אקלים, מדינת ישראל תפעל להשגת חמש המטרות הבאות:

1. צמצום הפגיעות בנפש וברכוש ובניית חוסן כלכלי.
2. נקיטת אמצעים להגדלת העמידות של המערכות הטבעיות.
3. בניית בסיס הידע המדעי ועדכון שוטף שלו לצורך קבלת החלטות.

4. חינוך, העלאת מודעות והנגשת ידע למקבלי החלטות ולציבור.
5. השתלבות ישראל במאמץ העולמי בהתאם למחויבויותיה, וקידום שיתופי פעולה אזוריים ובין-לאומיים.

לצורך ביצוע ההחלטה הוקמה מנהלת היערכות לשינוי אקלים הכוללת נציגים מ-33 משרדי ממשלה, רשויות ממשלתיות וארגונים לא-ממשלתיים, בראשות סמנכ"ל אשכול משאבי טבע של המשרד להגנת הסביבה. המנהלת החלה בעבודתה בדצמבר 2018 ופועלת באמצעות ועדות משנה כדי לתכלל את כל הפעולות הנדרשות ליישום ההחלטה. התפקידים העיקריים של המנהלת הם:

1. קידום תוכנית אסטרטגית לאומית להיערכות לשינוי אקלים.
2. קידום יוזמות מדיניות חדשות בנושא היערכות לשינוי אקלים והטמעתן בתוכניות ממשלתיות.
3. מעקב אחר ביצוע תוכניות פעולה בארגונים השונים בהתאם לסמכויותיהם.
4. תיאום בין משרדי ממשלה, רשויות ציבוריות והציבור.
5. הסברה והעלאת מודעות למקבלי החלטות ולציבור.
6. הגשת דו"ח התקדמות שנתי לממשלה ולציבור.

מאחר שישראל נמצאת באזור רגיש מאוד מבחינת השפעות שינוי האקלים, כבר כיום קיים חשש גדול שבאזורנו ההתחממות תהיה רבה יותר מ-1.5 מעלות צלזיוס עד סוף המאה ה-21. ההשלכות על חיי תושבי מדינת ישראל והאזור כולו עלולות להיות משמעותיות והרות גורל. אי לכך, מתחדד הצורך בהיערכות נכונה של כלל המשק הישראלי לשינוי האקלים. פעילות המנהלת תואמת את מאמצי ישראל לעמידה ביעדי הפיתוח בר-הקיימא של האו"ם (SDGs) ומשולבת בהם, כפי שאף הוצג לראשונה בעצרת האו"ם ביולי האחרון. כמו כן, המשרד להגנת הסביבה פועל יחד עם משרדי ממשלה רבים ליישום החלטות הממשלה לצורך הפחתת פליטות גזי החממה, מעבר לאנרגיות מתחדשות ויעול השימוש באנרגיה ולהיערכות מדינת ישראל להתמודדות עם המגמות האקלימיות הצפויות.

התאם לתפקידי המנהלת, הוגדרו הפעולות הבאות לביצוע בעדיפות גבוהה:

1. הכנת תוכנית חומש אסטרטגית לאומית הכוללת מיפוי מגמות, השלכות והשפעות של שינוי האקלים בישראל, קביעת סדרי עדיפויות וקדימויות למיזמים השונים והקצאת תקציבים.
2. אימוץ האסטרטגיה של ארגון UNDRR (The UN Office for Disaster Risk Reduction) בעזרת רשות החירום הלאומית (רח"ל) – הכוללת הפחתת סיכונים אסון, מניעת סיכונים חדשים וצמצום סיכונים קיימים תוך חיזוק החוסן הלאומי. מושם דגש רב על סכנות ועל סיכונים סביבתיים, ביולוגיים וטכנולוגיים, מעשה ידי אדם וטבע.
3. קידום תוכנית לאומית לשיקום נחלים, בדגש על שימור גדותיהם והשבת מים לטבע.
4. הכנת תוכנית לאומית לשמירה על המגוון הביולוגי, כולל פעולות הנדרשות לחיזוק עמידות המערכות האקולוגיות בעידן של שינוי האקלים.
5. שיפור מערך הניקוז העירוני, הסדרת האמצעים לחלחול ולניקוז מי נגר עירוני ויעול מערך התיאום בין הגורמים השונים העוסקים בנושא.
6. בחינת פיתוח היער העירוני כחלק מהיערכות הרשויות המקומיות לשינוי אקלים (בשיתוף קק"ל, משרד החקלאות, רשויות מקומיות ומנהל התכנון).
7. הכנת תוכנית אסטרטגית להיערכות ברשויות המקומיות הכוללות זיהוי סיכונים בהתאם לאזורי אקלים, בניית יכולות וביצוע פעולות נדרשות להיערכות לשינוי האקלים. התוכנית תינתן לראשי הרשויות ותשמש מדריך להיערכות.
8. קידום חקיקה שתאפשר הקמת אזורי חיץ להגנה על יישובים מפני שרפות, לרבות תקצובם.
9. הגברת הסכרון בין הגופים האמונים על יישום התוכניות השונות ליעול השימוש באנרגיה וחיבור בין התוכניות להפחתת פליטות גזי חממה לבין היערכות לשינוי האקלים.
10. קידום מחקר ופיתוח להיערכות לשינוי האקלים ובניית תשתיות לניטור אקלימי והשתלבות במאמצי הניטור העולמיים.

בימים אלה מסיימת עריכת הדו"ח התקופתי הראשון של היערכות ישראל לשינוי האקלים. כמו כן, מתגבשת אסטרטגיה ברורה לגבי הפעילות והתוכנית הנדרשות לשנים הקרובות כדי להתמודד באופן מיטבי בישראל עם שינוי האקלים וכיצד להעצים את החוסן הלאומי בנושא. בשנה הקרובה תוכן תוכנית פעולה שתקצובה ויישומה יביאו את ישראל להיערכות טובה יותר ולמוכנות להתמודדות עם שינוי האקלים.

1. המשרד להגנת הסביבה. 2019. היערכות ישראל להסתגלות לשינוי אקלים: יישום ההמלצות לממשלה לאסטרטגיה ותכנית פעולה לאומית.

2. IPCC. 2018. Summary for Policymakers. In: Masson-Delmotte V, Zhai P, Pörtner H-O, et al. (Eds). Global warming of 1.5°C. An IPCC special